

بررسی عدالت اجتماعی و تاثیر ادراک آن بر ادراک فساد در جامعه ایران (مطالعه موردی شهروندان شهرستان ساری)

زهرا چمانی جوادیه^۱

علی رحمانی فیروزجاه^۲

منوچهر بهلوان^۳

چکیده

عدالت اجتماعی یعنی طراحی و اجرای نظام حقوقی به گونه ای که هر کس به حق عقلانی اش برسد و در مقابل آن حقوق، وظایفی را انجام دهد یا مسئولیت و عواقب تخلف از آن را بپذیرد. فساد پدیده ای جهانی است و هیچ جامعه ای نمی تواند از فساد و تبعات آن ایمن باشد. علت این فراگیری و عمومیت این است که ریشه های فساد در جوامع مختلف یکسان است. بنابراین، فساد نیز به عنوان محصول واحد این ریشه های مشترک، طبیعتاً در همه جا رشد خواهد کرد. این پژوهش در پی پاسخ به این سوال بوده است که چه رابطه ای بین ادراک عدالت اجتماعی و ابعاد آن (تناسب، برابری) با ادراک فساد و ابعاد آن میان شهروندان ساکن شهرستان ساری در استان مازندران وجود دارد؟ در این پژوهش برای تبیین تاثیر عدالت اجتماعی بر ادراک فساد از نظریه های راولز، هیوم، هاروی، گیدنز، وبر، پارتو و دورکیم استفاده گردیده است. داده های مورد نیاز با روش پیمایش و ابزار پرسش نامه از میان یک نمونه آماری ۴۰۰ نفری گردآوری شده است. برای تحلیل داده از نرم افزار SPSS استفاده شده است. نتایج تحقیق نشان می دهد که بین ابعاد متغیر ادراک عدالت با متغیر ادراک فساد، رابطه معنی داری وجود دارد. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین متغیرها، همبستگی معکوس و منفی وجود دارد، میزان تاثیر ابعاد ادراک عدالت اجتماعی بر ادراک فساد تقریباً برابر (۰/۸۲) بود. نتایج حاصل از پژوهش نظریات مطرح شده در چارچوب نظری را تایید می کند و در راستای پژوهش های پیش از خود است.

واژه‌گان کلیدی: عدالت اجتماعی، تناسب، برابری، ادراک فساد.

۱- دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.

۲- دانشیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران. (نویسنده مسئول) arf1348@gmail.com

۳- استادیار گروه جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران

مقدمه

احساس بی‌عدالتی می‌تواند مقدمات گسترش انحرافات اجتماعی را فراهم کند. در واقع، هنگامی که فساد گسترش پیدا کند، سیاست‌های مختلف در خصوص ایجاد و ارتقای عدالت اجتماعی و توزیع برابر فرصت‌ها و امکانات خدشه‌دار می‌شود، هزینه‌های مرتبط با آن به هدر خواهد رفت و احساس و ادراک وجود فساد در جامعه نیز، در جایگاه خود، با از بین رفتن احساس عدالت اجتماعی در میان شهروندان همراه خواهد بود. بنابراین اهمیت مقوله ادراک فساد در این پژوهش به دنبال تبیین این مهم از طریق مفهوم ادراک عدالت اجتماعی می‌باشیم.

استان مازندران با مرکزیت شهرستان ساری یکی از مهاجرپذیرترین و پرجمعیت‌ترین مناطق ایران از لحاظ تراکم جمعیت می‌باشد. متأسفانه در دهه‌های اخیر شاهد مصادیق گوناگون فساد از جمله تغییر کاربری اراضی، عدم صداقت در معامله، جعل سند، لابی‌گری، پرداخت رشوه، زمین‌خواری و ... بوده‌است. در حوزه عدالت اجتماعی متأسفانه در تحقیقات داخلی بررسی ارتباط متغیرهای ساختاری به ویژه فساد با عدالت اجتماعی، با یک فقر نظری مواجه است، که این پژوهش سعی در برطرف نمودن این خلا تحقیقاتی دارد.

در مقابل مفهوم عدالت، مفهوم بی‌عدالتی قرار می‌گیرد. بی‌عدالتی در اصطلاح دانش جامعه‌شناسی، موقعیتی است که افراد در برابر نقش‌ها و موقعیت‌های برابر از مزایای اجتماعی نابرابر برخوردار می‌شوند و برخی بر دیگران و بدون برتری داشتن، برتری داده می‌شوند (شاه‌علی و رنجبر، ۱۳۹۴). هم‌چنین حالتی که ویژگی‌ها و معیارهای انتسابی مبنای توزیع موقعیت اجتماعی یا ثروت قرار گیرد؛ بی‌عدالتی نامیده می‌شود. در شرایط

بی عدالتی فرصت تحرک اجتماعی یکسان برای افراد وجود ندارد و افراد در آموزش یا انتخاب شغل شرایط نابرابری دارند (اکبری جمکرانی، ۱۳۹۲).

سوال پژوهش:

چه رابطه ای بین ادراک عدالت اجتماعی و ابعاد آن (تناسب، برابری) با ادراک فساد و ابعاد آن میان شهروندان ساکن شهر ساری در استان مازندران وجود دارد؟

اهمیت موضوع

با توجه به اینکه جامعه ایران یک جامعه «در حال گذار و رو به توسعه» تلقی می شود و شهرستان ساری نیز به عنوان بخشی از این جامعه بزرگ، هر روز دستخوش تغییرات و تحولات زیادی می شود که این تغییرات می توانند در ساخت اجتماعی جامعه مؤثر افتند و عملکرد منفی آن ها می تواند باعث پایین آمدن احساس برخورداری از عدالت اجتماعی شود و ...، بنابراین باید با شناخت متغیرهای (عدالت اجتماعی و فساد) در این فرآیند تغییر، به بررسی تاثیر متقابل دو مولفه ادراک فساد و ادراک عدالت اجتماعی می پردازیم. ادراک آنان از عدالت اجتماعی در برداشت از فساد تأثیر می گذارد؟

ادبیات و پیشینه

سانگ^۱ و چنگ^۲ (۲۰۱۲)، بر اساس نظر سنجی ای از ۱۶۴۲ کارشناس، به این نتیجه رسیده اند که ارتباط مستقیمی بین فساد درک شده در بین شهرستان های چین و سطح توسعه ی اقتصادی آن ها وجود دارد. در این تحقیق، بخش های ساخت و ساز، کارکنان سازمانی و مدیریتی، پلیس، امور مالی و مالیات، و دادگاه ها به ترتیب بخش هایی شناخته شده اند که بیشتر در معرض فساد بودند.

¹ Song

² Cheng

اسمیت^۱ (۲۰۱۰)، با استفاده از روش مدلیایی معادلات ساختاری داده‌های دولتی، نشان داد که فساد مشروعیت توضع اقتصادی جامعه را تضعیف می‌کند و به دلیل هدر رفتن اموال عمومی از مسیر اصلی خود عملکرد توزیعی دولت را تضعیف می‌کند و ظرفیت دولت برای مبارزه با نابرابری اقتصادی و ارائه خدمات عمومی به شهروندان را کاهش می‌دهد.

بهشتی و همکار (۱۳۹۹) پژوهشی با عنوان «بررسی وضعیت ادراک از فساد و عوامل مرتبط با آن مطالعه شهروندان شهر سرپل ذهاب» انجام دادند. نتایج پژوهش نشان دادند از نظر پاسخگویان، شهرداری‌ها بیشترین و دانشگاه‌ها کمترین میزان شیوع فساد را دارند. از نظر آن‌ها، در ده سال اخیر، روند اختلاس در سطح جامعه افزایش یافته است؛ این در حالی است که در میزان ارتشا و پارتی بازی تغییر چندانی صورت نگرفته است. به علاوه، میزان ادراک از فساد مردان به‌طور معناداری بیش از زنان بود. درنهایت، براساس مقدار بتا در تحلیل مسیر، مشخص شد متغیر آگاهی سیاسی، بیشترین نقش را در تبیین شاخص ادراک از فساد دارد.

دهقان و همکاران (۱۳۹۸) تحقیقی با عنوان «رابطه‌ی ادراک فساد و اعتماد اجتماعی در بین شهروندان (مطالعه موردی شهرهای آمل، ساری و چالوس استان مازندران)» انجام دادند. یافته‌های توصیفی نشان داد که میزان سازه‌ی ادراک فساد و تمامی ابعادش (فساد خرد، فساد کلان، فساد سیستمی و فساد بین‌المللی) در سطح بالایی و میزان سازه‌ی اعتماد اجتماعی و تمامی ابعادش (بین‌فردی، تعمیم یافته، نهادی و محیطی) در سطح پایینی قرار دارند. یافته‌های تبیینی نشان داد که ادراک فساد و تمامی ابعادش، رابطه‌ی معکوس و قوی با اعتماد اجتماعی دارند که قوی‌ترین روابط به ترتیب مربوط به ابعاد ادراک فساد سیستمی، فساد کلان، فساد خرد و فساد بین‌المللی بوده است. نتایج حاکی است که هرچه

¹ Smith

میزان ادراک فساد در همه ی ابعادش افزایش و گسترش یابد، باعث افول و کاهش میزان اعتماد اجتماعی در ابعاد مختلف آن می گردد.

فاضلی و همکار (۱۳۹۷) پژوهشی با عنوان « بررسی بین کشوری رابطه ی کیفیت حکومت، میزان فساد و سطح اعتماد نهادی و اجتماعی» انجام داده اند. یافته های این مقاله نشان می دهند سطح اعتماد از کارآیی حکومت و سطح فساد تأثیر می گیرد. همچنین تأثیر سطح فساد در جامعه بر اعتماد به نهادهای فرهنگی بیشتر از اعتماد به نهادهای حکومتی و اجتماعی و بر اعتماد اجتماعی بیشتر از اعتماد به نهادهای حکومتی است.

مبانی و چهارچوب نظری

نظریه جان رالز

آنچه در کتاب نظریه ای درباره عدالت مورد توجه رالز است، رسیدن به «عدالت به مثابه انصاف» است. رالز درباره عدالت ابراز می دارد که برداشت او از عدالت به مثابه انصاف مناسب ترین مبنای اخلاقی را برای یک جامعه دموکراتیک تشکیل می دهد. اجتماعات و نهادهای سیاسی نظیر دولت و قوانین آن از یک توافق نخستین میان افراد، شکل می گیرند که توجیه کننده همین نهادها نیز هست (رالز، ۲۰۰۹).

تئوری عدالت جان رالز بر دو اصل عمده قرار دارد:

اصل اول: هر کس قرار است حق برابری نسبت به گسترده ترین آزادی اساسی سازگار با آزادی مشابه دیگران را داشته باشد.

اصل دوم: در جامعه، نابرابری طبیعی و اجتماعی وجود دارد. قرار است این نابرابری های اجتماعی و اقتصادی به گونه ای ساماندهی شوند که:

الف: به نحو معقول به نفع همگان باشد.

ب: برابری وابسته به مناصبی باشد که دسترسی همگان به آن‌ها امکان‌پذیر باشد.

باید توجه کرد که مفهوم عدالت اجتماعی جان رالز یعنی همین دو اصلی که شامل

۱: آزادی و برابری در فرصت‌هاست،

۲: توزیع عقلانی درآمدها و ثروت‌ها، می‌باشد (هزارگریبی، ۱۳۹۰).

در جامعه یک سری ارزش‌ها و خیرها وجود دارد. بعضی خیرها و ارزش‌ها طبیعی و جنبه فردی داشته، مثل تندرستی و نشاط، هوش و استعداد و بعضی خیرها و ارزش‌های اولیه (یعنی خیرهای مربوط به اصل اول تئوری عدالت) که به نحو برابر برای همه اعمال می‌شوند. اما خیرهای ثانویه (که مربوط به اصل دوم تئوری عدالت است) باید به طور منصفانه توزیع شوند. سخن اینجاست که از چه شاخص و ملاک و معیاری استفاده شود تا عدالت اجرا شود (رالز، ۱۳۸۹).

نظریه عدالت هیوم

هیوم خاستگاه و انگیزه اصلی عدالت را توجه به منافع فردی می‌داند. وی تأکید می‌کند که منفعت طلبی انگیزه اصلی تأسیس و تثبیت عدالت است که بانوعی همدلی در قبال منافع عمومی همراه می‌شود. این احساس همدلی موجب تأیید اخلاقی این فضیلت (عدالت) می‌شود.

هیوم عدالت را فضیلتی طبیعی نمی‌داند. او بر آن است که عدالت فضیلتی صناعتی است. از نظر هیوم فضیلت و رذیلت اموری هستند که موضوع داوری اخلاقی قرار می‌گیرند و نظر به اینکه عدالت و بی‌عدالتی مورد داوری اخلاقی بشر هستند، عدالت فضیلت است. نکته بسیار مهم آنکه هیوم، فضیلت داشتن عدالت را از سودمندی آن استنتاج می‌کند.

کند. لکن از آنجایی که چنین میل و گرایش درونی در وجود آدمی در مورد تصاحب نکردن دارایی ها و اموال دیگران وجود ندارد و هیچ انگیزه طبیعی و ذاتی ای او را به احترام به مالکیت دیگران وا نمی دارد باید قوانینی وضع شود که آدمی را به رعایت مالکیت دیگران مجبور کند. عدالت و قوانین آن طبق تحلیل هیوم بر ساخته انسان است لذا فضیلتی صناعی است، اما سودمندی آن ساختگی و قراردادی نیست.

هیوم بر آن است که بهترین برداشت از عدالت آن است که عدالت را نگاهبان ساختار موجود و جاری مالکیت بدانیم لذا برای نگهداری دارایی ها و اموال مردم (بر اساس نظم جاری و طبیعی) باید قوانینی وضع شود و هر تلاش دیگر برای تغییر ساختار توزیع عادلانه دارایی ها و مالکیت نا فرجام است.

دیدگاه اقتصاد سیاسی

از نگاه برنامه ریزان اقتصاد سیاسی، هم دولت و هم بخش خصوصی به عنوان توسعه دهندگان سرمایه در فرایند انباشتگی باهم همکاری دارند. آنها اجازه دارند از فناوری، ابزار و تخصص های خود در خلق فرم های فضایی استفاده کنند که نتیجه آن تشدید بی عدالتی، بهره کشی، محرومیت زایی و تغییر مکان گروه های کم درآمد است (افروغ، ۱۳۸۷).

از نظر دیوید هاروی، عدالت اجتماعی در شهر باید به گونه ای باشد که نیازهای جمعی را پاسخگو باشد و تخصیص منطبق های منابع را به گونه ای هدایت کند که افراد با کمترین شکاف و اعتراض نسبت به استحقاق حقوق مواجه باشند. بنابراین از این نظر عدالت اجتماعی باید در برگیرنده عدالت توزیعی و تخصیصی باشد. زیرا نمی توان منافع عمومی، نیازها و استحقاق شهروندان را بدون معیارهای توزیعی و تخصیصی در نظر گرفت. هرگونه برنامه

ریزی شهری که مبتنی بر عدالت اجتماعی در شهر باشد باید بتواند هم در توزیع نیازها، منافع عمومی، استحقاق و هم در تخصیص آنها مؤثر باشد (هاروی، ۱۳۷۶).

هاروی بر آن است که شهرها در سیر تحول خود گرایشی ناگزیر به سوی ایجاد خشونت و تعارض درون خود دارند. این تعارض در آن واحد هم به دلیل نابرابری میان اقشار اجتماعی به وجود می‌آید و هم به دلیل نابرابری میان مناطق مختلف زیستی در اثر توسعه و توزیع نابرابر ثروت در آن‌ها. راه چاره به عقیده‌ی هاروی تنها در ایجاد عدالت اجتماعی در شهرها از طریق تبیین و اجرای برنامه‌های توسعه‌ای و توزیع عقلانی و منطقی ثروت است (فکوهی، ۱۳۹۰).

هاروی ماهیت عدالت اجتماعی را به کمک سه معیار بیان می‌کند.

- نیاز

نیاز مفهومی نسبی است. احتیاجات بشر و نیازهای انسانی ثابت نیستند و به شعور انسانی وابسته‌اند و به موازات تحول جامعه، شعور و در نتیجه نیاز نیز تحول می‌یابد (هاروی، ۱۳۷۶).

کمک به مصالح عمومی

یکی دیگر از معانی مصالح عمومی، افزایش کل تولید است. در این حالت، کمک به مصالح عمومی همان معنی کارایی و معیارهای رشد اقتصادی، و تحلیل اثرات خارجی و تأثیرات جنبی را دارد. اگر مراد یافتن به عدالت اجتماعی باشد، معنای کمک به مصالح عمومی باید نسبت به نتایج توزیعی جنبه ثانوی داشته باشد.

- استحقاق

بر اساس اصل عدالت اجتماعی می‌توان گفت جامعه باید برای کاهش خطرات اجتماعی در نواحی پر خطر مخارج بیشتری تقبل کند. اقدام به چنین کاری خود تأمین

عدالت اجتماعی است. همانطور که دیویس می نویسد: پسندیده است اگر به گروه های شدیداً نیازمند خدمات اضافی داده شود، زیرا آنها در بهره گیری از این خدمات دارای سابقه نیستند و به مصرف آن ها عادت ندارند (هاروی، ۱۳۷۶).

هاروی معتقد است که عدالت اجتماعی باید در برگیرنده عدالت توزیعی و تخصیصی باشد. زیرا نمی توان منفعت عمومی، نیازها و استحقاق شهروندان را بدون معیارهای توزیعی و تخصیصی در نظر گرفت. بنابراین هرگونه برنامه ریزی شهری که مبتنی بر عدالت اجتماعی در شهر باشد، باید بتواند هم در توزیع نیازها، منافع عمومی و استحقاق و هم در تخصیص آنها مؤثر باشد (کریمیان، بستانی و رجبی، ۱۳۸۹).

آنتونی گیدنز

گیدنز به وجود یک رابطه متقابل میان قدرت و نابرابری اعتقاد دارد. او قدرت را ناشی از ثروت می داند و معتقد است که ثروت، قدرت به همراه می آورد و اعضای طبقه بالا به طور مناسبی در سطوح بالای قدرت حضور دارند. نفوذ آن ها تا اندازه ای از کنترل مستقیم بر سرمایه صنعتی و مالی و تا حدی از دسترسی شان به مواضع فرماندهی در حوزه های سیاسی، آموزشی و... سرچشمه می گیرد.

گیدنز، عقیده دارد که جنسیت یکی از مهم ترین زمینه های نابرابری است و هیچ جامعه ای وجود ندارد که در آن مردان، در بعضی جنبه های زندگی اجتماعی، ثروت، منزلت و نفوذی بیش تر از زنان نداشته باشند به عقیده او، نابرابری های جنسی از نظر تاریخی بسیار پریشانه دار تر از نظام های طبقاتی است.

او می گوید: «ساختار طبقه را باید پدیده ای متغیر بدانیم که به طور معمول متشکل از سه طبقه است ولی برحسب میزان ساخت یابی تغییر می یابد. منظور گیدنز از میزان ساخت

یابی این است که تا چه اندازه طبقات در طول زمان و در مکان‌های متفاوت به مثابه دسته‌های اجتماعی مشخص و متمایز پدید می‌آیند و باز تولید می‌شوند. یکی از بازتاب‌های روشن نظریه ساخت‌یابی گیدنز در رویکرد نظری به نابرابری‌های اجتماعی، مساله فرصت‌های تحرک در جوامع نوین است. اگر چه عموماً عقیده دارند که در جوامع امروزی فرصت‌های تحرک طبقاتی بسیار فراهم است و بسیاری از مردم گمان می‌کنند هر کسی که سخت‌کوش و با پشتکار کافی باشد می‌تواند به بالاترین موقعیت‌ها برسد. اما گیدنز با استنتاج از آمارها نتیجه می‌گیرد که در واقعیت تحرک طبقاتی در جوامع نوین بسیار دشوارتر و فرصت‌های تحرک بسیار کم‌تر از آن است که اغلب تصور می‌شود. به عقیده او حتی در یک جامعه کاملاً سیال که هر کس دقیقاً فرصت برابر برای رسیدن به بالاترین موقعیت‌ها را داشته باشد تنها اقلیت کوچکی خواهند توانست موفق شوند (استونز، ۱۳۷۹).

ماکس وبر

بر اساس اصول سازمانی مورد نظر ماکس وبر مشخص می‌گردد که صلاحیت هر فرد در سازمان و وظایف و مقام اداری وی از طریق قوانین و مقررات و معیارهای مشخصی تعیین می‌شود. به عبارت دیگر روابط سازمان‌ها غیر شخصی است و ضوابط و مقرراتی حاکم بر این روابط است. در اکثر کشورهای جهان اسلام، توسعه بوروکراسی اکثراً در ارتباط با روابط شخصی و داد و ستدی است. کادو دادن و کادو گرفتن، نفوذ در سازمان‌های اداری که در کلیه سازمان‌های محله‌ای و منطقه‌ای و ملی اعم از بزرگ و کوچک، یکی از شیوه‌های موفقیت در کار مشتریان است انتخاب اعضا معمولاً از طریق شبکه روابط خصوصی و اعمال نفوذ صورت می‌گیرد. یعنی برای استخدام هر سازمانی باید از طریق روابط خصوصی با صاحبان نفوذ اقدام کرد (وبر، ۱۳۹۶).

زد و بند و سوء استفاده های مسئولین در آزاد گذاشتن قاچاقچیان مواد مخدر و کالاهای غیرمجاز این ها و امثال این ها از نمونه های فساد اداری معمول در سازمان های اداری، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و غیره در کلیه سطوح و در اکثر موسسات دولتی و غیر دولتی هستند که در بسیاری از کشورهای جهان سوم به فراوانی به چشم می خورند. معمولاً کادوها و هدیه ها عبارتند از اشیاء گرانبیامت و لوکس، همچون قالی و قالیچه، ظروف و کریستال ها، اشیاء و عتیقه پربها، تابلوها و آثار هنری باارزش، یا یک دستگاه آپارتمان، یک قطعه زمین مرغوب یا اتومبیل و غیره و بیشتر از همه پول نقد یا چک که گاهی وسله رابطه ها و واسطه ها که مبلغ آن از قبل باید مشخص گردد، می باشد (وبر، ۱۳۹۶).

ویلفردو پارتو

ویلفردو پارتو، نابرابری را به مثابه راهی برای تعادل اجتماعی می دانست. دیدگاه جامعه شناختی پارتو درباره نابرابری های اجتماعی را بیش از هر چیز از نظریه او درباره گردش نخبگانی که نظیر دیگر جنبه های جامعه شناختی پارتو متاثر از مفهوم ناهمگنی است، می توان دریافت. این نظریه به طور ساده متکی به تقسیم مردم در دو سطح تجرید دو ارزشی متداخل برحسب وجود نابرابری در قدرت یا ناهمگنی در ظرفیت کنشی افراد به اعتبار نحوه توزیع ته نشست های دسته اول و دوم یعنی غریزه تلفیق و ابقای گروه است. در سطح اول مردم به دو گروه نخبگان و غیرنخبگان تقسیم می شوند و در سطح دوم گروه نخبگان خود به دسته حاکم و غیرحاکم تقسیم می شوند و بالاخره نخبگان حاکم بر حسب مراتب شجاعت به طبقات نمادین شیر و روباه تقسیم می شوند (آرون، ۱۳۸۴).

مفهوم نخبگان نزد پارتو دو معنای گسترده و محدود دارد: «در سطح محدود به معنای نخبگان حاکم یعنی افراد به صورت بالفعل قدرتمندی است که ممکن است از لحاظ

ظرفیت و نوع کنش نوعاً شیر یا روباه باشند و در معنای گسترده دلالت بر همه نخبگان دارد که هم شامل نخبگان حاکم و هم شامل نخبگان غیرحاکم است. بر این اساس، پارتو یک دستگاه منطقی سنجش تطبیقی وضعیت‌های نابرابر را پیشنهاد می‌کند که به سادگی قابل تبدیل به یک مدل روش‌شناختی کارآمد است. برای تعیین جایگاه و منزلت هر کس در این دستگاه سنجش کافی است که بتوان وضعیت‌های نمادین نخبگی و یا محکومیت او را تعریف و موقعیت فرد را در نظام قدرت در جامعه مشخص کرد (آرون، ۱۳۸۴).

داوری نهایی پارتو درباره نابرابری‌های اجتماعی این است که او می‌گوید ((ویژگی هر جامعه‌ای تحت تاثیر طبیعت برگزیدگان، به ویژه برگزیدگان حاکم آن جامعه است. اموال در این جهان به نحوی نابرابر و منزلت، قدرت یا افتخارهای وابسته به رقابت سیاسی، از آن هم نابرابر توزیع شده‌اند. امکان این توزیع نابرابر اموال مادی و منزلت‌های اخلاقی از آنجاست که در واقع تعداد کمی از افراد، با توسل به دو نوع وسیله، یعنی زور و مکر بر تعداد عظیم حکومت می‌کنند)) (آرون، ۱۳۸۴).

دورکیم

دورکیم معتقد است که هر عملی که درخور مجازات باشد، جرم است به بیان دیگر، هر فعل یا ترک فعلی که نظم، صلح و آرامش اجتماعی را مختل سازد و قانون نیز برای آن مجازاتی تعیین کرده باشد «جرم» محسوب می‌شود. به نظر دورکیم «ما کاری را بخاطر «جرم» بودن محکوم نمی‌کنیم بلکه از آنجا که آنرا محکوم می‌کنیم جرم تلقی می‌شود» (ستوده، ۱۳۸۲).

جرم یک پدیده «معمولی» جامعه است زیرا که بر حسب احساس تنفر و انزجاری که بزهکار در جامعه بر می‌انگیزد معین می‌گردد. البته درجه بروز تنفر و انزجار در چارچوب

جامعه وی مشخص در افراد متفاوت می باشد هدف از کیفر بیشتر معطوف به افراد غیر مجرم است زیرا که بیشتر احساس همبستگی و یگانگی افراد بی گناه را تقویت می کند، پیش از اینکه مجرمان را منته سازد کیفر ممکن است نقش عدم ترغیب و تضعیف و دلسردی مجرمان را نیز فراهم آورد لیکن احساس انزجار در قبال پاره ای از اعمال کیفر پذیر در میان بعضی از مردم ضعیف است و در نتیجه آنان در معرض ارتکاب جرم قرار می گیرند. هیچ جرمی جرم محسوب نمی شود مگر اینکه کیفری در کار باشد در نتیجه کیفر قانونی نمی تواند اعمال شود مگر اینکه در قبال اعمالی که قانوناً تعریف دقیق داشته باشند اگر اعمال ناپسند و مذموم از سوی قانون دقیقاً تعریف نشده باشند ولی در میان افراد احساس انزجار و تنفر پدید آورند چنین اعمالی که از سوی قانون محکوم نشده باشند جرم شمرده نمی شود (شیخاوندی، ۱۳۷۹).

دورکیم معتقد است که جرم تا حدی یک پدیده طبیعی برای تمام جوامع است، در تمام زمان ها وجود داشته و از فرهنگ و تمدن هر جامعه ناشی می شود وی در تعریف جرم می نویسد: «جرم از نظر ما عملی است که حالت نیرومند و روشن وجدان جمعی را جریحه دار می کند». در بیان خصلت مشترک همه جرم ها می نویسند: «جرم ها اعمالی هستند که همه اعضای یک جامعه آن ها را به صورت عام محکوم می کند» (حیدری، ۱۳۹۴).

دورکیم علل بروز جرایم را در محیط اجتماعی، مورد مطالعه قرار داده و معتقد است که جرم یک پدیده عادی اجتماعی است و نباید یک پدیده غیر عادی اجتماعی تلقی گردد. در هر اجتماعی بزهکاری وجود دارد و جامعه ای نیست که در آن بزه وجود نداشته باشد. بزه یک عامل سلامتی عمومی و جزء لاینفک هر اجتماع سالم است و علل استثنائی در نوع جرایم تاثیری ندارد، چون جرایم ناشی از فرهنگ و تمدن هر اجتماع است.

دورکیم معتقد است انحرافات اجتماعی زمانی به وجود می‌آید که تعادل هنجاری در جامعه دچار اختلال شده باشد و جامعه در حال تجربه‌ی وضعیت آنومیک باشد. در واقع، دورکیم بی‌هنجاری را عنصر اصلی پیدایش انحرافات اجتماعی می‌داند. در این نظریه، فساد و رشوه از مشاهده‌ی نوعی بی‌عدالتی، یعنی ثروت زیاد و فقر زیاد در کنار یکدیگر، در اثر برهم خوردن نظم در جامعه به وجود می‌آید (رفیع پور، ۱۳۸۸).

فساد:

فساد در ادبیات لاتین از فعل لاتین Rumpere به معنای شکستن است با این مضمون که با تحقق فساد، چیزی می‌شکند یا نقض می‌شود (تانزی، ۲۰۰۰). در زبان فارسی نیز برای فساد معانی مختلفی مانند: تباهی، ستم، مال کسی را گرفتن، گزند، زیان، ظلم و ستم، شرارت و بدکاری ذکر شده است (افضلی، ۱۳۹۰).

تعریف سازمان شفافیت بین‌الملل از فساد: سوء استفاده از قدرت عمومی به نفع منافع خصوصی. برای مثال، پرداخت رشوه به مقامات دولتی، باجگیری در تدارکات عمومی یا اختلاس اموال عمومی. سازمان شفافیت بین‌الملل فساد را به سوء استفاده از قدرت در جهت منافع خصوصی تعریف کرده شبکه عدالت مالیاتی فساد را به فعالیت‌هایی که اعتماد عمومی به سلامت قوانین، سیستم‌ها و نهادهای حاکم بر جامعه را تضعیف می‌کند تعریف کرده است. تعریفی که بانک جهانی برای فساد بکار می‌برد، سوء استفاده موقعیت دولتی برای کسب منافع خصوصی است. اما این تعریف، فعالیت‌های خصوصی را در بر نمی‌گیرد (tanzi, 2000).

ابعاد فساد:

فساد جزئی یا فساد خرد در ابعاد کوچک و درون چارچوب های اجتماعی و عرف های حاکم روی می دهد. برای نمونه می توان از ردوبدل شدن هدایای نامناسب یا استفاده از ارتباطات شخصی برای کسب نفع نام برد. این نوع از فساد مشخصاً در کشورهای در حال توسعه که در آن ها کارمندان دولتی بسیار پایین تر از خط فقر زندگی می کنند مشاهده می شود.

فساد کلان یا فساد بزرگ در بالاترین سطوح دولتی اتفاق می افتد و نیازمند واژگونی نظام سیاسی، قانون گذاری و اقتصادی است. این فساد عموماً در دولت های دیکتاتوری و دولت هایی که فاقد قوانین صحیح برای جلوگیری از فساد هستند روی می دهد.

فساد سیستماتیک فساد است که در وهله نخست به دلیل ضعف در یک سازمان یا فرایند اتفاق می افتد و می توان آن را در تقابل با فساد دانست که فقط تعدادی از کارمندان یا کارگزاران یک سازمان درگیر فساد هستند. عوامل مشوق فساد سیستماتیک شامل منافع متعارض، قدرت اختیاری، قدرت انحصاری، عدم شفافیت، پرداخت دستمزد کم و فرهنگ مصونیت از مجازات می باشند (فاضلی و همکار، ۱۳۹۷).

اهداف

بررسی رابطه ادراک عدالت اجتماعی بر ادراک فساد شهروندان شهرستان ساری.

اهداف جزئی

بررسی تاثیر بعد تناسب عدالت اجتماعی بر ادراک فساد شهروندان شهرستان ساری.

بررسی تاثیر بعد برابری عدالت اجتماعی بر ادراک فساد شهروندان شهرستان ساری.

فرضیه‌های پژوهش

فرضیه اصلی

ادراک عدالت اجتماعی بر ادراک فساد شهروندان شهر ساری تاثیر دارد.

فرضیه‌های جزئی

ادراک عدالت اجتماعی بعد تناسب بر ادراک شهروندان شهرستان ساری از فساد موثر است.

ادراک عدالت اجتماعی بعد برابری بر ادراک شهروندان شهرستان ساری از فساد موثر است.

روش تحقیق

در این پژوهش که به روش پیمایش و با ابزار پرسش‌نامه انجام شده جهت گردآوری اطلاعات از روش میدانی استفاده شده است. واحد تحلیل فرد، و سطح تحلیل خرد است. با استفاده از روش اسنادی ابعاد مفهومی و نظری مورد بررسی قرار گرفته است. برای بررسی فساد از پرسش‌نامه استاندارد سازمان شفافیت بین‌الملل استفاده می‌شود. در مرحله دوم با شناخت کلی و بدست آوردن برخی اطلاعات در زمینه عدالت اجتماعی بر فساد به دنبال مشاهده چنین ادراکی در میان شهروندان شهرستان ساری رفته و سعی شده از نزدیک با ادراک مردم با این متغیرها آشنا شده و به مصاحبه و پرسش و پاسخ با شهروندان شهر ساری پرداخته شود.

تعریف نظری و عملیاتی متغیرها

فساد

فساد یک سوءاستفاده از کالاها و امکانات دولتی و مردمی توسط مامورین دولتی برای بهره‌گیری شخصی است (رفیع پور، ۱۳۸۸).

تعریف عملیاتی

در این تحقیق فساد به ابعاد فساد فردی خرد، فساد فردی کلان، فساد سیستمی، فساد بین المللی دسته بندی شده که هر کدام شامل گویه هایی است که به کمک آن مورد سنجش قرار می گیرد.

عدالت اجتماعی ادراک شده

راسینسکی معتقد است که عدالت اجتماعی ادراک شده و جهت گیری درک عدالت به زندگی اجتماعی، نشان دهنده دو دیدگاه تناسب و برابری خواهی است. تناسب نشان دهنده تمایل به پاداش دادن به افرادی در جامعه است که در پیشرفت جامعه سهم دارند و دریغ داشتن این پاداش از افرادی است که مساعدتی به پیشرفت جامعه ندارند. برابری خواهی نشان دهنده دسترسی برابر به خدمات اساسی و رفتار یکسان با همه افراد جامعه و توزیع مجدد ثروت است (ابراهیم پور و همکاران، ۱۳۹۴).

تعریف عملیاتی

در این تحقیق عدالت اجتماعی ادراک شده با شاخص انصاف و برابری و با استفاده از پرسش نامه استاندارد راسینسکی با مقیاس ۱۲ گویه ای (از کاملاً موافق تا کاملاً مخالف با طیف لیکرت) و در سطح رتبه ای اندازه گیری شده است.

جامعه آماری

در پژوهش حاضر جامعه آماری کلیه شهروندان بالای ۳۰ سال که پاییز ۱۳۹۹ در منطقه شهری شهرستان ساری ساکن هستند می باشد. که بر اساس سرشماری عمومی و نفوس سال ۱۳۹۵ تعداد آن ۱۷۷۰۶۳ هزار نفر می باشند.

نمونه و روش نمونه‌گیری

طبق جدول مورگان حداقل تعداد نمونه ۳۸۴ نفر اندازه‌گیری شد. لذا تعداد ۴۰۰ نفر برای نمونه، در نظر گرفته شد. در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده استفاده شد. تنها محدودیت سن افراد بود که حداقل ۳۰ سال در نظر گرفته شد.

ابزارهای پژوهش

اعتبار ابزار از نوع وابسته به محتوا با استفاده از نظرات کارشناسان می‌باشد که معمولاً برای بررسی اجزای تشکیل دهنده یک ابزار اندازه‌گیری بکار می‌رود و در واقع با قضاوت و داوری افراد متخصص سؤالات ابزار، معرف ویژگی‌ها و اصولی است که محقق قصد اندازه‌گیری آن را دارد.

برای تعیین پایایی، از روش پیش‌آزمون (pretest) استفاده شد. در این پیش‌آزمون ۴۰ نفر از شهروندان شهرستان ساری به طور تصادفی به سؤالات پاسخ دادند. پایایی با استفاده از آزمون آلفای کرونباخ صورت گرفته است.

جدول شماره (۱): مربوط به پایایی (ضریب آلفای کرونباخ)

ردیف	نام متغیر	تعداد گویه‌ها	ضریب آلفا
۱	ادراک عدالت اجتماعی بعد برابری	۶	٪۸۳
۲	ادراک عدالت اجتماعی بعد تناسب	۴	٪۸۱
۳	ادراک عدالت اجتماعی	۱۳	٪۸۶
۴	ادراک فساد	۲۷	٪۹۰

از آنجا که ضریب آلفای کرونباخ همه مقیاس‌ها بالاتر از ۰/۷ بوده است لذا ابزار سنجش از پایایی قابل قبول برخوردار بوده است. در واقع نتایج این آزمون نشان می‌دهد ابزار طراحی شده برای سنجش متغیرهای تحقیق مناسب است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

برای تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش از بسته نرم افزاری آماری برای علوم اجتماعی (SPSS) استفاده می‌گردد که در آن برای بخش آمار توصیفی از جدول فراوانی، درصد، رسم نمودارها و یا محاسبه‌ی شاخص‌های گرایش مرکزی و انحرافی به بررسی هر یک از متغیرهای مورد نظر تحقیق می‌پردازیم.

روش تحلیلی و استنباطی، پس از نمره‌گذاری پرسش‌نامه و محاسبه‌ی شاخص‌های توصیفی برای پاسخ‌گویی به سئوالات تحقیق و همچنین نتایج به دست آمده از جامعه‌ی تحقیق، از آزمون‌های آماری استفاده می‌شود. آزمون ضریب همبستگی پیرسون بین متغیرهای مستقل و وابسته محاسبه و سپس معنی‌داری این ضرایب همبستگی در جامعه‌ی آماری آزمون می‌گردد.

یافته‌ها

توصیف متغیرهای زمینه‌ای

در این پژوهش از پنج متغیر زمینه‌ای استفاده کرده‌ایم.

۵/۵۶٪ از پاسخگویان، مرد و ۵/۴۳٪ درصد از آنان زن بوده‌اند. به لحاظ وضعیت تاهل ۲۷٪ درصد مجرد و ۷۱٪ درصد متاهل و ۲٪ درصد سایر (مطلقه، متارکه) بوده‌اند. از نظر تحصیلات ۸/۱۱٪ درصد دیپلم، ۸/۱۶٪ درصد کاردانی، ۳٪ درصد کارشناسی، ۵/۲۷٪ درصد کارشناسی ارشد و ۱٪ درصد دارای تحصیلات دکترا و بالاتر از آن بوده‌اند، کمترین فراوانی را افراد با مدرک دکتری و بالاتر و بیشترین فراوانی را مدرک کارشناسی تشکیل داده‌اند. ۲۲۰ نفر از پاسخگویان معادل ۵۵٪ درصد را در این بررسی پاسخگویانی تشکیل داده‌اند که سن آنها بین سی و شش تا چهل و پنج سال بوده و دارای بیشترین فراوانی بوده‌اند. درحالی که ۳۶ نفر معادل ۹٪ درصد از پاسخگویان دارای سن بیش از پنجاه

و شش سال با کمترین فراوانی بوده‌اند. از نظر شغلی بیشترین فراوانی ۱۴۹ نفر از پاسخگویان معادل ۳۷/۲ درصد را پاسخگویانی تشکیل داده‌اند که دارای شغل دولتی بوده‌اند. درحالی که ۲ نفر معادل ۵/۵ درصد از پاسخگویان از کار افتاده بوده‌اند و کمترین فراوانی را داشته‌اند.

توصیف کمی متغیرهای پژوهش

جدول شماره (۲): مقادیر شاخص‌های توصیفی در خصوص متغیرهای اصلی

متغیرها	ابعاد	میان	انحراف معیار	کمینه	بیشینه
عدالت اجتماعی ادراک شده	تناسب	۱۱	۵/۷۲	۶	۲۸
	برابری	۱۱	۶/۲۵	۶	۲۹
	کل	۲۱	۱۱/۷۶	۱۲	۵۴
ادراک فساد	کل	۱۴۹	۳۲/۳۶	۶۰	۱۷۵

تفسیر: جدول (۲) مقدار شاخص مرکزی متغیرها میان را نشان می‌دهد از آنجایی که طیف لیکرد استفاده شده از شاخص میانگین گزارش و توصیف شد که محل تمرکز داده‌ها را معرفی می‌کنند و مقدار انحراف معیار (عددی برای نشان دادن میزان گسترش اعداد) و همچنین کمترین و بیشترین مقدار داده را نشان می‌دهد. این نمودار، فراوانی یا درصد فراوانی هر کدام از طبقات را به صورت ستون نشان می‌دهد. همچنین با استفاده از نمودار هیستوگرام و رسم منحنی توزیع نرمال، می‌توانیم از شکل توزیع (نرمال بودن، وضعیت چولگی و کشیدگی) متغیر مدنظر اطلاع پیدا کنیم.

آزمون نرمالیتی متغیرها

در فهم نرمال بودن داده‌ها دو ضریب آماری کولموگروف و شاپیرو-ویک کمک می‌کند. از آنجا که شاپیرو-ویک برای داده‌های کمتر از ۵۰ استفاده می‌شود. بنابراین از آزمون کولموگروف-اسمیرنوف در این پژوهش استفاده می‌شود.

جدول شماره (۳): نتایج آزمون کولموگروف-اسمیرنوف یک نمونه ای برای پذیره نرمال بودن

متغیرها	ابعاد	حجم نمونه	آماره آزمون	p-value
عدالت اجتماعی ادراک شده	تناسب	۴۰۰	۰/۰۹۸	۰/۰۵۹
	برابری	۴۰۰	۰/۲۱۹	۰/۰۶۱
	کل	۴۰۰	۰/۱۱۰	۰/۰۶۳
ادراک فساد	کل	۴۰۰	۰/۱۶۰	۰/۱۵۲

تفسیر: سطح معناداری جدول (۳) نشان می دهد که متغیرهای این پژوهش در سطح معناداری بیشتر ۰/۰۵ از نوع نرمال می باشد. بنابراین با توجه به نرمال بودن داده ها از آزمون های پارامتریک مانند ضریب همبستگی پیرسون استفاده شده است.

تحلیل داده ها

فرضیه اول: بین بعد تناسب عدالت اجتماعی و میزان ادراک شده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۴): ضریب همبستگی بعد تناسب عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده

متغیرها	بعد تناسب ادراک عدالت اجتماعی			نوع ارتباط	وجود ارتباط
	همبستگی پیرسون				
	R	sig	N		
ادراک فساد	-۰/۸۲۳	۰/۰۰۰	۴۰۰	معکوس	دارد

**در سطح معناداری ۰/۰۱

**در سطح معناداری ۰/۰۵

تفسیر جدول (۴): با توجه به مقدار **p-value**، ($\text{sig} < 0/01$)، بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین متغیرها، همبستگی معکوس و منفی وجود دارد و لذا فرضیه صفر رد و فرضیه پژوهش پذیرفته یا تایید می‌شود. به عبارت دیگر، هر چه میزان ادراک بعد تناسب عدالت اجتماعی بیشتر می‌شود، فساد کمتر درک می‌شود و برعکس. فرضیه دوم: بین بعد برابری عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۵): ضریب همبستگی بعد برابری عدالت اجتماعی و فساد ادراک شده

متغیرها	بعد برابری ادراک عدالت اجتماعی			نوع ارتباط
	همبستگی پیرسون			
	R	sig	N	
ادراک فساد	-۰/۸۲۲	۰/۰۰۰	۴۰۰	دارد معکوس

**در سطح معناداری ۰/۰۱

**در سطح معناداری ۰/۰۵

تفسیر جدول (۵): با توجه به مقدار **p-value**، ($\text{sig} < 0/01$)، بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین متغیرها، همبستگی معکوس و منفی وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه میزان ادراک بعد برابری عدالت اجتماعی بیشتر می‌شود، فساد کمتر درک می‌شود و برعکس.

فرضیه سوم: بین ب فردگرایی اقتصادی عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول (۶): ضریب همبستگی بعد فردگرایی اقتصادی عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده

نوع ارتباط	وجود ارتباط	بعد فردگرایی اقتصادی ادراک عدالت اجتماعی			متغیرها
		همبستگی پیرسون			
		N	sig	R	
معکوس	دارد	۴۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۷۸۹	ادراک فساد

**در سطح معناداری ۰/۰۱

**در سطح معناداری ۰/۰۵

تفسیر جدول (۶): با توجه به مقدار **p-value** ($\text{sig} < 0/01$). آزمون همبستگی پیرسون نشان می دهد که بین بعد فردگرایی اقتصادی عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین متغیرها، همبستگی معکوس و منفی وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه میزان ادراک بعد فردگرایی اقتصادی عدالت اجتماعی بیشتر شود، فساد کمتر درک می شود و برعکس. فرضیه چهارم: بین بعد انصاف عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده رابطه معناداری وجود دارد.

جدول شماره (۷): ضریب همبستگی بعد انصاف عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده

نوع ارتباط	وجود ارتباط	بعد انصاف ادراک عدالت اجتماعی			متغیرها
		همبستگی پیرسون			
		N	Sig	r	
معکوس	دارد	۴۰۰	۰/۰۰۰	-۰/۸۰۷	ادراک فساد

**در سطح معناداری ۰/۰۱

**در سطح معناداری ۰/۰۵

تفسیر جدول (۷): با توجه به مقدار **p-value**، ($\text{sig} < 0/01$)، آزمون همبستگی پیرسون نشان می‌دهد که بین بعد انصاف عدالت اجتماعی و میزان فساد ادراک شده شهروندان رابطه معناداری وجود دارد. بررسی رابطه متغیرها گویای این است که بین متغیرها، همبستگی معکوس و منفی وجود دارد. به عبارت دیگر، هر چه میزان ادراک بعد انصاف عدالت اجتماعی بیشتر می‌شود، فساد کمتر درک می‌شود و برعکس.

رگرسیون چند متغیری

رگرسیون عوامل مؤثر بر میزان ادراک فساد

جدول شماره (۸) جدول رگرسیون چند متغیری به روش توام یا اینتر را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی بین متغیرها $0/84$ می‌باشد که نشان می‌دهد بین مجموعه متغیرهای مستقل و متغیر وابسته پژوهش (میزان ادراک از فساد) همبستگی نسبتاً خوبی حکمفرما می‌باشد. اما مقدار ضریب تعیین تعدیل شده که برابر با $0/70$ می‌باشد، نشان می‌دهد که 70 درصد از کل تغییرات میزان درک از فساد در بین پاسخگویان وابسته به چهار متغیر مستقل ذکر شده در این معادله می‌باشد. بعبارت دیگر مجموعه متغیرهای مستقل، نزدیک به هفتاد درصد واریانس متغیر میزان ادراک فساد را پیش‌بینی یا برآورد می‌کنند.

با توجه به معنی‌داری مقدار آزمون **F** ($327/92$) در سطح خطای کوچکتر از $0/01$ می‌توان نتیجه گرفت که مدل رگرسیونی پژوهش مرکب از چهار متغیر مستقل (ابعاد ادراک عدالت اجتماعی) و متغیر وابسته (میزان فساد) مدل خوبی بوده و مجموعه متغیرهای مستقل قادرند تغییرات میزان ادراک فساد را تبیین کنند.

بر اساس نتایج این تحلیل رگرسیون، تاثیر دو متغیر (بعد برابری عدالت)، (بعد فردگرایی عدالت) بر میزان ادراک از فساد پاسخگویان معنادار است. اما متغیرهای (بعد تناسب) و (بعد انصاف) بدلیل سطح خطای مقدار t آن ها بالاتر از $0/05$ می باشد، نشان دهنده این است که متغیرهای مذکور بر متغیر میزان ادراک فساد پاسخگویان تاثیر نداشته اند. متغیرهای میزان بعد برابری عدالت (با ضریب تاثیر $0/46$)، بعد فردگرایی عدالت (با ضریب تاثیر $0/24$) به ترتیب از ضرایب تأثیر رگرسیون استاندارد شده و معنادار بر متغیر وابسته میزان ادراک از فساد پاسخگویان برخوردار بوده اند.

نتیجه مقدماتی که می توان ارائه داد این است که متغیرهای بعد برابری عدالت و بعد فردگرایی عدالت دو متغیر تاثیر گذار بر میزان ادراک از فساد پاسخگویان در این پژوهش اند. بطوریکه هر چه میزان بعد برابری عدالت و بعد فردگرایی عدالت در بین پاسخگویان بیشتر و بالاتر باشد میزان ادراک از فساد در بین آنان کمتر خواهد شد. در آخر می توان بدین صورت تفسیر نمود که به ازای افزایش یک انحراف استاندارد در متغیرهای میزان بعد برابری عدالت و بعد فردگرایی عدالت به ترتیب میزان ادراک فساد در پاسخگویان به میزان $0/46$ انحراف استاندارد $0/24$ کاهش خواهد یافت. جدول زیر، نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر میزان ادراک از فساد را نشان می دهد.

جدول (۸): نتایج حاصل از تحلیل رگرسیونی عوامل مؤثر بر میزان ادراک از فساد

ردیف	نام متغیر	B	SEB	Beta	T	P
۱	Constant = عدد ثابت	۱۹۵/۱۳	۲/۱۶۲	-	۹۰/۲۳	۰/۰۰۰
۳	X۱ = بعد برابری عدالت	-۲/۳۹۶	۰/۴۴۵	-۰/۴۶۳	-۵/۳۸۸	۰/۰۰۰
۴	X۲ = بعد فردگرایی عدالت	-۲/۸۶۸	۱/۲۲۸	-۰/۲۴۶	-۲/۳۳۶	۰/۰۲۰
۵	X۳ = بعد تناسب عدالت	-۰/۹۴۰	۰/۹۰۵	-۰/۱۶۶	-۱/۰۳۹	۰/۳۰۰

۰/۴۶۱	-۰/۹۲۶	-۰/۰۵۲	۰/۸۰۸	-۰/۷۶۰	$X_4 =$ بعد انصاف عدالت	۶
$R=۰/۸۴$		$R^2=۰/ 71$		$A.R= ۰/ 70$	$F=۳۲۷/۹۲$	$P<۰/۰۰۰$

متغیر وابسته $Y=$

ضریب تأثیر رگرسیونی استاندارد نشده $B=$

ضریب تأثیر رگرسیونی استاندارد شده $Beta =$

ضریب اشتباه برآورد $SEB =$

تأثیر بین حضور هر متغیر مستقل در مدل $t=$

سطح معنی‌داری تأثیر نسبی حضور هر متغیر مستقل در مدل $p=$

بحث و نتیجه‌گیری

بحث

یافته‌های تحقیق نشان‌داد که میزان ادراک عدالت اجتماعی در سطح شهرستان ساری در حد پایین است و بر فساد اجتماعی تأثیر معنادار منفی و معکوس می‌گذارد. و در بین ابعاد ادراک عدالت اجتماعی مخرب‌ترین ارتباط و تأثیر بر اساس ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون بر فساد مربوط به بعد برابری ادراک عدالت اجتماعی می‌باشد. این یافته نتیجه پژوهش سانگ و چنگک (۲۰۱۲)، اسمیت (۲۰۱۰)، بهشتی و همکار (۱۳۹۹)، دهقان و همکاران (۱۳۹۸)، فاضلی و همکار (۱۳۹۷) را تایید می‌کند.

پاسخ‌دهندگان برابری را یکی از مهم‌ترین مسائل و مشکلات جامعه به شمار آورده‌اند. فساد خود یکی از نمودهای نبود عدالت اجتماعی است. در واقع باور شهروندان به وجود فساد به معنای آن است که آنان معتقدند ساختارهای موجود فاقد شایسته‌سالاری بوده و در

ضمن از توزیع عادلانه اقتصادی نیز بی بهره‌اند. ادراک شهروندان از فساد حاصل تجربه عینی و روزمره شان از زندگی اجتماعی است.

پیشنهاد کاربردی

با توجه نتایج پژوهش با افزایش عدالت اجتماعی درک جامعه از فساد کم می شود پیشنهاد می شود تا دولتمردان با افزایش عدالت اجتماعی به دسترسی برابر تحصیلی و بهداشتی برای همه اقشار جامعه، می تواند فساد را تا حد بالایی کاهش دهد.

پیشنهادها برای پژوهش در آینده

انجام پژوهش در سایر جامعه های آماری.

انجام پژوهش در زمینه فساد با سایر متغیرها و انجام پژوهش در زمینه عدالت اجتماعی با سایر متغیرها.

با توجه به رتبه بندی بین المللی بر اساس شاخص فساد، در جذب سرمایه گذاری های خارجی و نگرش جهانی به کشور و توسعه صنعت توریسم خارجی نقش مهمی دارد، شایسته است با انجام مطالعه ای عمیق، شاخص های سنجش فساد را در سطح خرد و کلان برای کشور بومی کنیم.

منابع

- ۱) ابراهیم پور، داوود؛ جوان پور، عزیز و حسینی اصل، وحیده (۱۳۹۴). «رابطه عدالت اجتماعی ادراک شده با میزان مشارکت شهروندان در توسعه یافتگی شهر تبریز»، **مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال پنجم، شماره ۱۶.
- ۲) آرون، ریمون (۱۳۸۴). **مراحل اساسی سیر اندیشه در جامعه‌شناسی**، ترجمه باقر پرهام، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی.
- ۳) استونز، راب (۱۳۷۹). **متفکران بزرگ جامعه‌شناسی**، ترجمه مهرداد میردامادی، تهران: نشر مرکز.
- ۴) افروغ، عماد (۱۳۸۷). **حقوق شهروندی و عدالت**، تهران: انتشارات سوره مهر.
- ۵) افضل، عبدالرحمن (۱۳۹۰). «فساد اداری و تاثیر آن بر توسعه: علل، پیامد ها و راهکار های برون رفت. مجله حقوقی بین المللی»، **نشریه مرکز امور بین‌المللی ریاست جمهوری**، سال بیست و هشتم، شماره ۴۵، صص ۲۶۴-۲۳۴.
- ۶) اکبری جمکرانی، محمد (۱۳۹۲). «راهکارهای کاهش تبعیض در مدیریت»، **دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت، کارآفرینی و توسعه اقتصادی**، قم: دانشگاه پیام نور.
- ۷) بهشتی، سید صمد و خان محمدی، احسان (۱۳۹۹). «بررسی وضعیت ادراک از فساد و عوامل مرتبط با آن مطالعه ی شهروندان شهر سرپل ذهاب»، **جامعه‌شناسی کاربردی**، دوره ۳۱، شماره ۴.
- ۸) توسلی، غلامعباس (۱۳۸۰). **نظریه‌های جامعه‌شناسی**، تهران: سمت.
- ۹) حیدری، حنیفه؛ محمدی، مجید و نجفی، زیبا (۱۳۹۴). «عوامل موثر بر فساد اداری با تاکید بر ایران»، تهران: **کنفرانس بین‌المللی علوم انسانی و علوم اجتماعی**.
- ۱۰) دهقان، محسن؛ رحمانی فیروزجاه، علی و عباسی اسفنجیر، علی اصغر (۱۳۹۸ الف). «رابطه ادراک فساد و اعتماد اجتماعی (مطالعه موردی شهروندان آمل، ساری، چالوس)»، **مسائل اجتماعی ایران**، سال دهم، زمستان.
- ۱۱) رالز، جان (۱۳۸۹). **نظریه عدالت**، ترجمه کمال سروریان و مرتضی بحرانی، تهران: پژوهشکده مطالعات فرهنگی و اجتماعی.

- ۱۲) رفیع پور، فرامرز (۱۳۹۵). **آناطومی جامعه، مقدمه‌ای بر جامعه شناسی کاربردی**، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ ۱۰.
- ۱۳) رفیع پور، فرامرز (۱۳۸۸). **سرطان اجتماعی فساد**، تهران: شرکت سهامی انتشار، چاپ ۲.
- ۱۴) ستوده، هدایت اله (۱۳۸۲). **آسیب شناسی اجتماعی**، تهران: انتشارات آوای نور.
- ۱۵) شاه علی، مهرزاد و رنجبر، حسام الدین (۱۳۹۴). «بررسی تاثیر بی عدالتی و بی اعتمادی در سازمان بر گسترش میل به فساد اداری (مورد مطالعه: اداره امور مالیاتی شهرستان دلیجان)»، **کنفرانس ملی هزاره سوم و علوم انسانی**، شیراز، مرکز توسعه آموزش های نوین ایران.
- ۱۶) شیخاوندی، داور (۱۳۸۶). **جامعه شناسی انحرافات و مسائل جامعی ایران**، تهران: شرکت نشر قطره، چاپ ۲.
- ۱۷) فاضلی، محمد و جلیلی، محدثه (۱۳۹۷). بررسی بین کشوری رابطه کیفیت حکومت، میزان فساد و سطح اعتماد نهادی و اجتماعی»، **فصلنامه جامعه شناسی کاربردی**، سال ۲۹، شماره ۲.
- ۱۸) فکوهی، ناصر (۱۳۹۰). **انسان شناسی شهری**، چاپ هفتم، تهران: نشر نی.
- ۱۹) کریمیان بستانی، مریم و رجیبی، آزیبا (۱۳۸۹). «تحلیل عدالت اجتماعی در شهر با تاکید بر نابرابری های آموزشی: مورد شناسی: شهر زاهدان»، **فصلنامه جغرافیایی سرزمین**، سال هفتم، شماره ۲۶، صص ۹۳-۱۱۹.
- ۲۰) مارکس، کارل (۱۳۹۶). **سرمایه / نقد اقتصاد سیاسی**، جلد ۱، ترجمه حسن مرتضوی، تهران: نشر لاهیتا.
- ۲۱) مارکس، وبر (۱۳۹۶). **اخلاق پروتستان و روح سرمایه داری**، ترجمه عبدالکریم رشیدیان و پریسا منوچهری کاشانی، تهران: انتشارات علمی و فرهنگی، چاپ ۷.
- ۲۲) هاروی، دیوید (۱۳۷۶). **عدالت اجتماعی و شهر**، ترجمه فرح حسامیان؛ محمدرضا حائری و بهروز منادی زاده، تهران: انتشارات پردازش و برنامه ریزی شهری.
- ۲۳) هزار جریبی، جعفر (۱۳۹۰). «بررسی احساس عدالت اجتماعی و عوامل موثر بر آن (مطالعه موردی شهر تهران)»، **جامعه شناسی کاربردی**، دوره ۲۲، شماره ۳، صص ۴۱-۶۲.
- 24) Rawls, J. (2009). A theory of justice. Harvard university press.
- 25) Smith, M. L. (2010) "Perceived Corruption, Distributive Justice, and the Legitimacy of the System of Social Stratification in the

- Czech Republic", *Communist and Post-Communist Studies*, 43 (4): 439-451.
- 26) Song, X. and W. Cheng (2012) "Perception of Corruption in 36 Major Chinese Cities: Based on Survey of 1,642 Experts", *Social Indicators Research*, 109 (2): 211-221.
- 27) Tanzi, V., & Davoodi, H. (2000). *Corruption, Growth and Public Finances*. IMF working paper series.